

Zhoubné nádory v gynekologii

Zhoubné gynekologické nádory^{[1][2][3]} lze anatomicky rozdělit na zhoubné nádory vulvy, pochvy, děložního hrdla, děložního těla (nejčastěji endometria), vejcovodů a vaječníků. Někdy se mezi gynekologické nádory řadí i zhoubné nádory prsu a v některých klasifikacích sem patří i zhoubné nádory konečníku (v rámci *neoplastického syndromu dolního genitálního traktu*).

Epidemiologie

Zhoubné gynekologické nádory jsou v ČR seřazené dle incidence takto^[1]:

- karcinom prsu – nejčastější zhoubný nádor u žen, roční incidence 121/100 000 žen^[4];
- **karcinom endometria** – typické pro rozvinuté země (rizikové faktory obezita, DM, hypertenze), 4. nejčastější u žen vůbec (po karcinomu prsu, kolorektálním karcinomu a karcinomu plic), roční incidence cca 35/100 000 žen za rok^[5];
- **karcinom ovaria**, roční incidence cca 21/100 000 žen^[6];
- **karcinom děložního hrdla** – stále vysoká roční incidence 18,5/100 000 žen^[7], informuje o nedostacích a možnostech zlepšení screeningu prekanceróz děložního hrdla (u zemí s dobrým screeningem 10/100 000^[2]);
- zhoubné nádory vulvy – roční incidence 4/100 000 žen^[8];
- zhoubné nádory pochvy – roční incidence 0,9/100 000 žen^[9];
- zhoubné nádory placenty – roční incidence 0,04/100 000 žen^[10].

Spinocelulární karcinom děložního hrdla

Rizikové faktory

Rizikové faktory zhoubných nádorů odpovídají rizikovým faktorům prekanceróz (jsou-li pro daný typ definovány), z nichž se vyvíjejí^[11].

Vulva, pochva, děložní hrdlo

Pro nádory dolního genitálního traktu (**vulva, pochva, děložní hrdlo**, anus) se jedná zejména o infekce onkogenními typy HPV (zejména HPV-16 a HPV-18), které jsou většinou vlastní příčinou nádoru. S tím souvisí rizikové faktory, které poukazují na rizikový způsob sexuálního života: **pohlavně přenosné choroby** (zejména chlamydie a HSV-2), **promiskuita** (více než 6 partnerů za život), časná koitarché. Hormonální antikoncepce statisticky vychází také jako rizikový faktor, ale pouze proto, že ženy používající hormonální antikoncepci mají statisticky vyšší tendenci střídat sexuální partnery. K samotnému uplatnění HPV infekce při vzniku nádoru musí být i poškozen imunitní systém, proto mezi rizikové faktory patří také **kouření, imunosuprese, imunoinkompetence**.

 Podrobnější informace naleznete na stránkách *Zhoubné nádory vulvy a pochvy, Zhoubné nádory děložního hrdla*.

Endometrium

U **karcinomu endometria** se jedná o shodné rizikové faktory metabolickým syndromem: **obezita, diabetes mellitus, hypertenze**^[1]. To je i důvodem, proč se jedná typicky o karcinom rozvinutých zemí.

 Podrobnější informace naleznete na stránce *Zhoubné nádory děložního těla (patologie)*.

Vaječníky

U **karcinomu vaječníků** příčina úzce souvisí s **hyperestrinismem**. Ten může být jak absolutní (normální hladina gestagenů, zvýšená estrogenů) či relativní (normální hladina estrogenů, zvýšená gestagenů). Uvádí se *hypotéza nepřetržitých ovulací*. Mezi protektivní faktory patří **hormonální antikoncepce, vysoký počet těhotenství, laktace, st. p. ligaci vejcovodů** (není známo proč), **st. p. bilaterální ooforoektomii** (protektivní faktor, ale přes absenci tkáně vaječníků nevylučuje vznik karcinomu v podobě primárního peritoneálního karcinomu)^[1].

 Podrobnější informace naleznete na stránce *Zhoubné nádory ovarii*.

Prs

Zásadní rizikový faktor **karcinomu prsu** je příbuzný s karcinomem prsu v první linii (matka, sestra, dcera), který zvyšuje riziko 2–3×. Příbuzný v druhé linii pak 1,5×. Při současném výskytu matky a sestry až 14×. Mezi další rizikové faktory patří **věk** a dlouhé působení progesteronu na nezralou tkáň prsní žlázy. Prsní žláza dozrává teprve během těhotenství a laktace, proto mezi rizikové faktory dále patří **pozdní první těhotenství**, **nuliparita**, **časná menarché** (či přesněji časná první ovulace), **pozdní menopauza** (a mnohem méně substituční hormonální terapie). K odhadu rizika vzniku karcinomu prsu slouží v ČR **Pecnův matematický model**[1] (<http://www.koc.cz>).^[3]

Zhoubné nádory vejcovodů

Jsou vzácné a často nelze rozhodnout, zda nejde o prorůstání nebo metastázu primárního karcinomu endometria nebo vaječníku.

Choriokarcinom

 Podrobnější informace naleznete na stránce Gestační trofoblastická nemoc.

Hereditární syndromy

Hereditární syndromy zahrnují hereditární karcinom prsu (mutace genu BRCA1 a BRCA2) a Lynchův syndrom^[12].

Prevence

Probíhá prevence **primární** (zabránění vzniku nádorů) v podobě očkování proti infekcím HPV a prevence **sekundární** (časná diagnostika) v podobě pravidelného vyšetření u registrujícího gynekologa s cytologickým a kolposkopickým vyšetřením (a případně ultrazvukovým vyšetřením) a v podobě pravidelné mamografie.

 Podrobnější informace naleznete na stránce Prevence gynekologických nádorů.

Terapie

Terapie se odvíjí od typu a stádia nádoru (*grading, staging, typing*), podle věku ženy a bere se v úvahu i její přání zachovat schopnost otěhotnět (**fertilitu zachovávající výkony**). Podle typu nádoru se kombinuje **chirurgická léčba**, **radioterapie** (brachyradioterapie i teleradioterapie), **chemoterapie** i **hormonální terapie**.

 Podrobnější informace naleznete na stránkách Chirurgická léčba zhoubných gynekologických nádorů, Nechirurgická léčba zhoubných gynekologických nádorů.

Odkazy

Související články

- Prekancerózy v gynekologii
- Prevence gynekologických nádorů
- Chirurgická léčba zhoubných gynekologických nádorů
- Nechirurgická léčba zhoubných gynekologických nádorů
- Zhoubné nádory vulvy a pochvy
- Zhoubné nádory děložního hrdla
- Zhoubné nádory ovarií
- Gestační trofoblastická nemoc

Externí odkazy

- www.onkogyn.cz (<http://www.onkogyn.cz/>) (např. aktuální **TNM klasifikace**, jde o stránky *Onkogynekologického centra VFM*)

Reference

- FREITAG, Pavel. *Management zhoubných gynekologických nádorů* [přednáška k předmětu Gynekologie a porodnictví předstátnicová stáž, obor Všeobecné lékařství, 1. lékařská fakulta Univerzita Karlova v Praze]. Praha. 14.2.2014.
- ROB, Lukáš, Alois MARTAN a Karel CITTEBART. *Gynekologie*. 2. vydání. Praha : Galén, 2008. 390 s. s. 179–213. ISBN 978-80-7262-501-7.
- ROB, Lukáš, Alois MARTAN a Karel CITTEBART. *Gynekologie*. 2. vydání. Praha : Galén, 2008. 390 s. s. 251–267. ISBN 978-80-7262-501-7.
- Webový portál - Epidemiologie zhoubných nádorů v České Republice. *Report diagnózy: C50 – ZN prsu* [online]. ©2013 (data za rok 2010). [cit. 2014-02-19]. <<http://www.svod.cz/report.php?diag=C50>>.
- Webový portál - Epidemiologie zhoubných nádorů v České Republice. *Report diagnózy: C51 – ZN těla*

5. webový portál - Epidemiologie zhoubných nádorů v České Republice. *Report diagnózy: C54 - ZN těla děložního* [online]. ©2013 (data za rok 2010). [cit. 2014-02-19]. <<http://www.svod.cz/report.php?diag=C54>>.
6. Webový portál - Epidemiologie zhoubných nádorů v České Republice. *Report diagnózy: C56 - ZN vaječníku* [online]. ©2013 (data za rok 2010). [cit. 2014-02-19]. <<http://www.svod.cz/report.php?diag=C56>>.
7. Webový portál - Epidemiologie zhoubných nádorů v České Republice. *Report diagnózy: C53 - ZN hrdla děložního - cervicis uteri* [online]. ©2013 (data za rok 2010). [cit. 2014-02-19]. <<http://www.svod.cz/report.php?diag=C53>>.
8. Webový portál - Epidemiologie zhoubných nádorů v České Republice. *Report diagnózy: C51 - ZN vulvy* [online]. ©2013 (data za rok 2010). [cit. 2014-02-19]. <<http://www.svod.cz/report.php?diag=C51>>.
9. Webový portál - Epidemiologie zhoubných nádorů v České Republice. *Report diagnózy: C52 - ZN pochvy, vagíny* [online]. ©2013 (data za rok 2010). [cit. 2014-02-19]. <<http://www.svod.cz/report.php?diag=C52>>.
10. Webový portál - Epidemiologie zhoubných nádorů v České Republice. *Report diagnózy: C58 - ZN placenty* [online]. ©2013 (data za rok 2010). [cit. 2014-02-19]. <<http://www.svod.cz/report.php?diag=C58>>.
11. SLÁMA, Jiří. *Prekancerózy rodidel* [přednáška k předmětu Gynekologie a porodnictví předstátnicová stáž, obor Všeobecné lékařství, 1. lékařská fakulta Univerzita Karlova v Praze]. Praha. 13.2.2014.
12. ZIKÁN, Michal. *Hereditární syndromy v gynekologii* [přednáška k předmětu Gynekologie a porodnictví předstátnicová stáž, obor Všeobecné lékařství, 1. lékařská fakulta Univerzita Karlova v Praze]. Praha. 13.2.2014.